RAMAT HAKOVESH

הגדה
של
פסח

רמת-הכובש

17.4.43.

צ י ו ן

ציון! הלא תשאלי לשלום אסיריך,
דורשי שלומך, והם יתר עדריך;
מים ומזרח ומצפון ותימן,
שלום רחוק וקרוב שאי מכל עבריך.
איך יערב לי אכול ושתות, בעת אחזה,
כי יסחבו הכלבים את כפיריך;
או איך מאור יום יהי מתוק לעיני,
בעוד אראה בפי עורבים פגרי נשריך;

— — —

מי יתן ראשי מים ועיני - מקור דמעה;
ואבכה יומם ולילה את חללי בת-עמי.
על ההרים אשא נהי, על נאות מדבר - קינה;
והפכתי אבלם לששון ושמחתים מיגונם.

עפ"י ירמיהו. שירת מקהלה.

— — —

סביבי גלים הסוערים
קולות איתן הרועמים
אני מה דל הנני

סביבי רוחות הסוערות
ושלהבות הבוערות
ומי י ר ח מ נ י

לבי הומה, חרד, יתר
אל מול עולם אדיר וזר.

שירת מקהלה.

— — —

כלו בדמעות עיני, על שבר בת עמי.
במחשכים הושיבני כמתי עולם.
גדר בעדי ולא אצא, הכביד נחשתי.
גדר דרכי בגזית, נתיבותי עוה.
דרך קשתו ויציבני כמטרה לחץ.
צוד צדוני כצפור אויבי חנם.
צמתו בבור חיי וידו - אבן בי.
צפו מים על ראשי, אמרתי נגזרתי.
ותשליכני מצולה בלבב ימים
ונהר יסובבני.
כל משבריך וגליך עלי עברו.
אפפוני מים עד נפש
תהום יסובבני.
הארץ בריחיה בעדי לעולם.

— — —

וגדול התוהו מסביב ונורא מסביב התוהו,
ואפס מפלט;
וכי נשוע בחושך וכי נתפלל -
אוזן מי תישמע?
ואם קללת אלהים אכזריה נקלל -
על ראש מי תחול?
וכי נחרוק שן ואגרוף זעם נקפוץ -
על קדקוד מי ינחת?
את פלים יבלע התוהו, ישא הרוח,
וכאשר יאבדו יאבדו;
ואין משען עוד, ואזלת יד, ודרך אין.
(קריאה)

— — —

יום נקם בלבי ושנת גאולי באה. ואביט ואין עוזר ואשתומם
ואין סומך, ותושע לי זרועי וחמתי היא סמכתני.
(קריאה)

- - -

שְׁפוֹךְ חֲמָתְךָ עַל הַגּוֹיִים
כִּי אָכְלוּ אֶת יַעֲקֹב וַיְכַלֻּהוּ,
וְאֶת נָוֵהוּ הֵשַׁמּוּ.
שְׁפוֹךְ עֲלֵיהֶם זַעֲמְךָ
וַחֲרוֹן אַפְּךָ יַשִּׂיגֵם.
כִּי יָדִין ה' עַמּוֹ
וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו
וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ.

(צורף מדברי ירמיהו, יונה, איכה ותהילים)

קריאה.

- - -

קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע, נְהִי, בְּכִי תַמְרוּרִים,
רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ
מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל בָּנֶיהָ, כִּי אֵינֶנּוּ.
מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה,
יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב.

(עפ"י ירמיהו) שירת יחיד ומקהלה.

- - -

אל ייעף החרון, אל תיבש הדמעה,
ובנפשנו תוקד ולעד לא תדעך עוד;
ובכל קורט דמה של תבל זועמה
תחלחל תועבת הנבלים לא נשכחת;
הנצווה לבנינה, ובן את בנו·
יורישנה אחריו ולא עוד תשקע,
ועל לב אלף דור נכתבנה: לשנוא
החיה ולמגרה באשר נגלה.

(קריאה)

זה הוא יום חרותנו
יום של דרור, גאולה ופדות
בו נתקנו מוסרותינו.
יצאנו מעבדות לחרות.

(מקהלה)

ב ג י נ ה.

בכל דור ודור חיב אדם לראות את עצמו
כאילו הוא יצא ממצרים מבית עבדים.

ש י ר ה.

ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ
אותם: ויקם מלך חדש על מצרים ויאמר אל עמו: הנה עם בני
ישראל רב ועצום ממנו: הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי
תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם בנו ועלה מן
הארץ: וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם: ויבן ערי
מסכנות לפרעה את פתום ואת רעמסס.

(קריאה)

וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ

ש י ר ה.

- - -

ויצו פרעה ביום ההוא את הנוגשים בעם ואת שוטריו
לאמר: לא תוסיפון לתת תבן לעם ללבון הלבנים כתמול שלשום.
הם ילכו וקוששו להם תבן ואת מתכונת הלבנים אשר הם עושים
תמול שלשום תשימו עליהם: לא תגרעו ממנו כי נרפים הם:
תכבד העבודה על האנשים ועשו בה: ויפץ העם בכל ארץ מצרים
לקושש קש לתבן והנוגשים אצים לאמר: כלו מעשיכם דבר יום
ביומו כאשר בהיות התבן: ויבואו שוטרי בני ישראל ויצעקו
אל פרעה לאמר:

(קריאה)

תבן אין נתן לעבדיך

ולבנים אומרים לנו עשו

והנה עבדיך מוכים.

ש י ר ה.

ומשה היה רועה צאן יתרו וינהג את הצאן אחר המדבר
ויבואו אל הר אלהים חורבה: וירא והנה הסנה בוער באש והסנה
איננו אוכל ויאמר משה: אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה
מדוע לא יבער הסנה: ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר:
משה משה ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי
ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והעלית את עמי בני ישראל ממצרים
אל ארץ הכנעני.

(קריאה)

לך ובוא מצרימה ובאת אל הנענים והאומללים אל כל הנאנחים והנדכאים ואמרת אליהם כי עבדים הם והם לא יבינו ואמרת אליהם כי אומללים הם והם לא ידעו וכי גדול ענים וגדולים מכאוביהם ונורא לחצם והם לא יאמינו ופקחת את עיניהם בחזק יד על כל לחצם ועל כל ענים וגאלת אותם ועם רב ימשך אחריך מקרב אחיך אשר לא ידעת ואשר לא ידעוך עוד ומקרב כל העם מסביב אשר רע ומר להם והיית לאב המון אדם רב ולראש שבטיו ועשית מן התולעים אדם ומן האדם עם ומעפרות חול ארץ.

(קריאה)

היום אתם יוצאים בחדש האביב.

ש י ר ה.

וישא העם את בצקו בטרם יחמץ משארותם צרורות בשמלותם על שכמם וככה יאכלו אותו במתניהם חגורות נעלים ברגליהם ומקלם בידם: בחפזון יאכלו.

(קריאה)

היום אתם יוצאים בחדש האביב.

ש י ר ה.

ויסעו בני ישראל סכותה כשש מאות אלף רגלי וגם ערב רב עלה אתם ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה.

(קריאה)

היום אתם יוצאים בחדש האביב.

ש י ר ה.

ויאמר משה אל העם:

זכור את היום הזה אשר יצאתם

ממצרים מבית עבדים.

ש י ר ה.

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלישתים כי קרוב הוא. כי אמר אלהים: פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה: ויסב את העם דרך המדבר ים סוף: ויהפך לב פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו: מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו: וירדפו מצרים אחריהם וישיגו אותם חונים על הים: ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה: וירדפו מצרים ויבואו אחריהם כל סוס פרעה רכבו ופרשיו אל תוך הים: וישב הים לפנות בוקר לאיתנו ומצרים נסים לקראתו: אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליהוה ויאמרו לאמר:

(קריאה)

אשירה ליהוה כי גאה גאה
סוס ורוכבו רמה בים.

ש י ר ה.

אותה שעה בקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקדוש ברוך הוא: אמר להם הקדוש ברוך הוא:

מעשי ידי טובעים בים
ואתם אומרים שירה לפני.

ש י ר ה.

בצאת ישראל ממצרים, בית יעקב מעם לעז,
היתה יהודה לקדשו, ישראל ממשלותיו.
הים ראה וינס, הירדן יסב לאחור.
ההרים רקדו כאילים, גבעות כבני-צאן.
מה לך הים, כי תנוס, הירדן תסב לאחור,
ההרים תרקדו כאילים, גבעות כבני-צאן? -
מלפני אדון חולי ארץ, מלפני אלוה יעקב.

(תהלים) שירת מקהלה.

וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים ויבואו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם: וילונו העם על משה לאמר: מה נשתה: למה זה העליתנו ממצרים להמית אותי ואת

בני ואת מקני בצמא: ויבכו בני ישראל ויאמרו: זכרו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשואים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים ועתה נפשנו יבשה: ויסעו ויבואו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין וילונו על משה ויאמרו: מי יתן מותנו ביד יהוה בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר ובאכלנו לחם לשובע כי הוצאתם אותנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב.

(קריאה)

קומו, תועי מדבר, צאו מתוך השממה!
עוד הדרך רב, עוד רבה המלחמה.
רב לכם לנוע, לנוד בערבה –
ולפניכם פרושה דרך גדולה, רחבה,
רק ארבעים שנה נתע בין ההרים –
ובחול טמנו ששים רבוא פגרים.
אל נא יעצרונו פגרי הנחשלים
שבעבדותם מתו – נפסח על החללים,
ירקבו בקלונם סרוחים על צרורותם,
שבכתפם נשאו ממצרים אותם,
ימתק למו חלומם: רוב בצלים שומים,
דודים מלאי בשר רבים ועצומים
עוד היום או מחר יחלוק רוח קדים,
עם העיט גופת אחרון העבדים.

שירת מקהלה.

קומו איפוא, נדים! עזבו את השממה!
אך אל יעל קולכם, דרכו עז בדממה,
פן צעדכם ירגיז מדבר ונרדמיו –
איש ואיש בלבבו ישמע הד פעמיו
איש בלבבו ישמע קול אלוה דובר:
לך היום אל ארץ חדשה אתה עובר.

(קריאה)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

לֹא! לֹא לֶחֶם קְלֹקֵל
שְׂלָו וּדְגַן שָׁמַיִם.
לֶחֶם עֶצֶב תֹּאכַל
פְּרִי עֲמַל יָדַיִם.
לֹא! לֹא אֹהֶל תֹּהוּ.
וַעֲלִיּוֹת שְׁחָקִים
בַּיִת אַחֵר תִּבְנֶה
אֹהֶל אַחֵר תָּקִים
כִּי מִלְּבַד הַמִּדְבָּר תַּחַת הַשָּׁמַיִם
עוֹד לָאֱלֹהַּ
עוֹלָם גָּדוֹל רְחַב יָדַיִם.
וּמִלְּבַד יְלֵל הַיְשִׁימוֹן,
דְּמִי הַצִּיָּה —
תִּרְגַּשׁ תַּחַת שִׁמְשׁוֹ
אֶרֶץ יְפֵה־פִיָּה.

— — —

והיא שעמדה לאבותינו ולנו
שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו
אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו
והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

ש י ר ה.

עבדים היינו עתה בני חורין.

ש י ר ה.

כל דכפין ייתי וייכול.
כל דצריך ייתי ויפסח
השתא עבדי
לשנה הבאה בני חורין.

ש י ר ה.

ס ע ו ד ה.

נ ג י נ ה.

ח ג.

ניבים דוברים אלי: זרעינו
במענית לבב;
ויום יגיע והיינו
לשבלי זהב.

וילד רך יבוא אליך
פרחי דגן לבר,
והלך דל במלילותיך
רעבונו ישבור.

חרש, חורש, הזרע, זורע,
במענית הלב,
הבואה, בואה, זר ורע,
לחג קציר קרב!

רחל.
(שירת יחיד)

- - -

מה יפית האביב

מה יפית, האביב
בשדה, באחו,
הציצים יפרחו;
צהלת חיים סביב.
מה יפית, האביב!
מה נעמת, האביב!

מה יפית, העולם!
ים דגן שטוח
יך גלים ברוח
ומאירים פני האגם.
מה יפית, העולם!
מה נעמת, העולם!

מה יפית, בקר-אור!
כל ענף, כל עשב,
יצמעו טל כסף,
ישתו טל, יפיצו מר.
מה יפית, בקר-אור!
מה נעמת, בקר-אור!

ש י ר ה.

- - -

הס אוזן והקשב:
פעמונים יצלצלו.
במרחב צלילים נעים,
ממרחק לך קוראים:
ציל, צליל!

שירת מקהלה

– – –

קומי צאי

קומי צאי, אחותי כלה, קומי צאי, קומי!
בשורת-אביב לך הבאתי, קומי צאי!
מאחורי גדר-גני נראה ציץ.
נראה ציץ, נשמע קול הדרור על ביתי – קומי!

עוטה אור, שמלת-צחור,
ובצמתך, קשור תכלת.
ונהרת, ושחקת, ויהי שחוקך מלא-חן.
אביב בא, אביב בא, קומי אחותי!

יחדיו נפליג אל השדה
ואל ההר ואל הגיא,
ואלקטה שם זכריות, אלקטה זכריות,
אאסף פניני-טל אל צוארך מרגליות.

אסף אאסף קרני-אור,
קרני-אור, צפירות זהב.
אענד מצחך ציצי-זיו, ציצי-זיו, זרי-פז,
יחדיו נרד אל המעין, אחותי כלה.

ח.נ. ביאליק.
(שירת קבוצה)

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ד י ן ד ן

היה היתה צבת על סדן
ממסיל ברזל ישן
היא קשרה עגול חסין
דן דין.
חד ותרי טבעת הא,
עוד אחת ועוד שתים;
הנה כבל נחושתים.
כבל כבל מאפיל על כל דרך ועל כל שביל
באשר כף רגל שם
דין דן.
ורצון בא חפשי רענן
וכנפים פרש
ויתפוש את הצבת מעל הסדן
דין דן.
ויתפוש כל חוליה כדין
התפרקו חוליות לעברים
גם פה גם שם
תור כבל תם
ורוח אביב בא מרנין
פרחים וילדים על כל שעל
עם צליל הברזל עוד צליל אחד יעל
שיר החרות: הוא בא ורן
דין דן.

ד. הופשטיין.
(שירת מקהלה)

ג ג י ג ה.

יעלה קולנו מערב
ותבא נחמתנו מבקר
ויראה רנוננו עד ערב.

ש י ר ה.

— — —

אם הררי נשף עלינו נערמו –
לא דעכו כל הניצוצות לא תמו.
מהרי הנשף עוד נחצב להבה,
מנקיקי הסלעים – ספירים לרבבה.
על קרקע העם ובתחתיות נשמתו –
עוד תגה ותנוצץ נשמתו.
הוי הבו, נא יחדו לעבודה הגדולה!
נגולה נא הרי הנשף נגולה.

(קריאה)

הננו ועלינו –
בסערה!
הננו ועלינו!
אם – אסף האל מעמנו את – ידיו
וארוננו ממקומו לא ימוש –
נעל-נא איפוא בלעדיו!
ותחת עין זעמו, לברק חמת מבטו,
נרד לפנינו תועפות ההרים האלה,
ופנים נתראה באויב החמוש!
האזינו!
הסערה גם היא קוראת לנו: "ההינו!"
לחרבות! לרמחים! יתפרקו ההרים, ישתברו הגבעות
או יפלו פגרינו חמרים חמרים –
הננו ועלינו
ההרה! – –

(קריאה)

שאי-סביב עיניך וראי: כלם
נקבצו באו-לך, בניך מרחוק
יבאו ובנותיך על צד תאמנה.
ופדויי ה' ישובון ובאו ציון
ברנה ושמחת עולם על ראשם,
ששון ושמחה ישיגון, נסו
יגון ואנחה.
ושבתי את שבות עמי ישראל ובנו
בתים וישבו, ונטעו כרמים ואכלו
פרים. לא יבנו ואחר ישב, לא
יטעו ואחר יאכל, לא יגעו לריק
ולא ילדו לבהלה, כי זרע ברוכי ה'
המה וצאצאיהם אתם. ונטעתים על
אדמתם ולא ינתשו עוד מעל אדמתם.

ישעיהו.
(קריאה ושירה)

עוד אבנך ונבנית בתולת ישראל
יש תקוה לאחריתך ושבו בנים לגבולם.

ש י ר ה.

והיה באחרית הימים
וכתתו חרבותם לאתים
וחניתותיהם למזמרות.
לא ישא גוי אל גוי חרב
ולא ילמדו עוד מלחמה.

ש י ר ה.

פסח בת קול ישמע ממרומים
ישראל נושע תשועת עולמים.

פסח - לעתיד.

פסח - ישע ותעצום שלום
בשמחה תצאו ובשלום.

פסח - לעתיד.
ש י ר ה.

-=-=-=-=-

5703- 1943